Avva Dadişo din Qatar

Tâlcuirea unei sentinţe patristice despre isihie

Introducere

Cea mai mare parte din scrierile păstrate de la Avva Dadişo din Qatar, autor duhovnicesc siro-oriental de secol VII, reprezintă tâlcuiri la scrieri ascetice ale Părinţilor. Pe lângă vasta lucrare în care le tâlcuieşte ucenicilor apoftegme din colecţia intitulată *Raiul Părinţilor*, Dadişo a mai alcătuit un *Comentariu la Avva Isaia*, cinci *Tratate despre isihie*, precum şi o *Epistolă către Abkoş*[1], tratând tot tema isihiei. În acest opuscul de exegeză patristică, Dadişo tâlcuieşte o sentinţă anonimă despre isihie, arătând, prin prisma antropologiei ascetice, de ce abia o mică parte din cei care aleg să trăiască în isihie reuşesc aceasta.

Introduction

Most of the surviving writings of Abba Dadisho of Qatar, a 7th-century Syro-Oriental spiritual author, consist of commentaries on the ascetic writings of the Fathers. In addition to his extensive work in which he explains to his disciples the apophthegms from the collection titled The Paradise of the Fathers, Dadisho also composed a Commentary on Abba Isaiah, five Treatises on stillness, as well as a Letter to Abkos, also dealing with the subject of stillness. In this short work of patristic exegesis, Dadisho interprets an anonymous aphorism on stillness, demonstrating, through the lens of ascetic anthropology, why only a small proportion of those who choose to live in stillness succeed in doing so.

[1] Traducerea acesteia a fost publicată în numărul anterior al revistei: *Teologia* 3/2025, pp. 160-172.

Traducere

Tâlcuirea zicerii spuse de Părinţi: „Mulţi aleargă după isihie, dar puţini rămân cu adevărat în ea”.

I. Cele trei puteri sufleteşti

1. Care este cauza? Eu zic: Ziditorul a sădit trei puteri în fiecare fiinţă raţională pentru lucrarea dreptăţii: cunoştinţa, afectivitatea şi partea irascibilă[2]. Prin puterea cunoştinţei Îl cunoaştem pe Dumnezeu şi frumuseţea dreptăţii, prin cea a afectivitatăţii Îl iubim pe Ziditor şi dreptatea, iar prin partea irascibilă ne umplem de mânie împotriva patimilor, a demonilor şi a tuturor celor care ne împiedică de la iubirea pentru Ziditorul nostru şi de la lucrarea dreptăţii. Ziditorul a aşezat aceste trei puteri în fiinţele raţionale pentru lucrarea dreptăţii. El nu a făcut aceasta într-un fel care le-ar sili sau le-ar impune ceva, ci într-un mod raţional, liber. Dacă noi vrem, putem face fapte bune sau, dacă vrem, prin ele putem săvârşi fapte rele.

2. Şi pentru că toţi oamenii iubesc prin fire dreptatea, iubirea naturală nu are nicio răsplată şi nici nu face cunoscută frumuseţea ascunsă a voinţei decât prin iubirea voluntară. Pentru aceasta, Dumnezeu a facut ca dreptatea să fie dobândită cu osteneală, astfel încât prin ea să se manifeste voinţa fiinţelor raţionale: a celor care doresc să-şi arate iubirea faţă de Ziditorul lor prin făptuirea aspră şi ostenitoare a dreptăţii, şi a celor care, din cauza iubirii lor de plăcere şi a slăbiciunii lor, trec cu vederea iubirea Lui şi împlinirea voinţei Sale prin faptele lor. Acesta este motivul pentru care Ziditorul a sădit în firea trupului multe patimi care înclină sufletul spre păcat, dacă se dovedeşte neglijent, şi care îl încununează şi îl fac biruitor, dacă sufletul se dovedeşte râvnitor în lupta sa împotriva lor prin intermediul celor trei puteri pe care le-am amintit mai sus.

3. Astfel, primul motiv pentru care cei mai mulţi aleargă la isihie, fără să rămână însă în ea până la sfârşit, este acesta: foarte mulţi, observând cât de minunată este făptuirea dreptăţii, cât de înaltă îi este lauda şi cât de desfătătoare făptuirea, şi [observând] că aceasta se desăvârşeşte în isihie,

[2] Este vorba de ܥܕܬܐ (*ida'ta*), corespunzând raţiunii, de ܪܚܡܬܐ (*rehmta*), corespunzând poftei, şi de ܗܡܬܐ (*hemta*) corespunzând părţii irascibile din antropologia ascetică greacă.

aleargă cu multă înflăcărare la isihie, dar numai datorită dorinţei venite din iubirea naturală sădită în firea lor, fără ca ei să aducă în aceasta şi o iubire voluntară care se arată în iubirea de osteneli. Ei nu înţeleg că iubirea naturală pentru dreptate nu este îndeajuns pentru a lupta cu trupul şi cu patimile lui, cu lumea şi cu ispitele ei fără a amesteca şi iubirea voluntară, care este iubirea pentru ostenelile şi strâmtorările prin care arta dreptăţii se desăvârşeşte ca printr-un instrument meşteşugăresc.

4. Acesta este motivul pentru care ei îmbrăţişează doar isihia, dar, neostenindu-se în ea aşa cum ar trebui, îşi încetează osteneala din cauza akediei şi-şi părăsesc isihia, ieşind pentru iubirea de desfătări. Acesta este primul motiv pentru care, potrivit cu cuvântul Părinţilor, mulţi aleargă la isihie, dar nu o rabdă până la sfârşit.

5. Al doilea motiv este lipsa de cunoştinţă a celor care îmbrăţişează isihia. Ei nu au învăţat mai înainte de la cei care au dobândit experienţă despre numeroasele feluri de lupte şi de necazuri pe care le suferă pustnicii în isihie de la demoni şi de la patimi, nici cum trebuie să lupte fără să-şi părăsească vreodată pustia sau să fugă, oricare ar fi rănile primite în faţă, până când vor birui şi vor fi încununaţi.

6. Aşa cum primul motiv pentru care oamenii nu rabdă [şederea] în isihie este lipsa iubirii voluntare, tot aşa, al doilea motiv este faptul că au doar o iubire naturală pentru dreptate, fără să o însoţească de iubirea pentru ostenelile de bunăvoie. Ei nu vor putea răbda [în isihie], deoarece isihia nu se poate împlini fără osteneli de bună voie. Tot aşa, nu va răbda nici cel care aduce doar iubirea voluntară, zic de post şi priveghere şi celelalte osteneli de bunăvoie, fără să aducă cu ea [în isihie] şi iubirea pentru ostenelile silnice şi neaşteptate, adică necazurile care vin din luptele cu patimile şi cu demonii. Acesta este al doilea motiv pentru care, după cum spun Părinţii noştri, pustnicul nu rabdă să stea în isihie.

7. Al treilea motiv pentru care cineva nu poate răbda să stea în isihie este slăbiciunea părţii irascibile naturale a sufletului, care provine din lenea şi laşitatea unei voinţe slabe. Dat fiind că primul motiv pentru care pustnicul nu rabdă să stea în isihie este slăbiciunea afectivităţii, iar al doilea motiv este slăbiciunea puterii cunoscătoare, tot aşa, al treilea motiv este slăbiciunea puterii părţii irascibile. Deoarece pustnicul nu este întărit de puterea râvnei ca să aibă încredere în Dumnezeu şi nici de curajul

împotriva patimilor şi a demonilor, atunci când lupta se înteţeşte împotriva lui, el o abandonează şi fuge.

8. După cum sănătatea puterii de iubire este o ardere neîncetată şi mistuitoare în iubirea lui Hristos şi în dragostea pentru dreptate; şi câtă vreme sănătatea puterii de cunoaştere este o neîncetată cugetare la Dumnezeu şi o meditare la dreptate, tot aşa sănătatea puterii râvnei este o nădejde puternică în Dumnezeu şi o îmbărbătare împotriva patimilor şi a demonilor. Din acest motiv, binecuvântatul Evagrie, analizând trăsăturile celor trei puteri sufleteşti atunci când ele sunt sănătoase, spune: „Oricărui om a cărui minte este mereu la Dumnezeu, a cărui râvnă este plină de pomenirea Lui şi a cărui dorinţă este îndreptată spre El, îi urmează aceasta: să nu se teamă de duşmanii care dau târcoale împrejurul trupului său." El numeşte aici „minte" puterea cunoscătoare, „râvnă", puterea irascibilă, iar „poftă", afectivitatea.

9. Prin urmare, cei care aleargă la isihie doar prin dorinţa naturală a dreptăţii nu o pot răbda până la sfârşit. Nu vor răbda nici cei care, împreună cu iubirea pentru ostenelile voluntare, nu aduc cu ei şi iubirea pentru necazurile neaşteptate, pentru că ei nu întâmpină luptele din isihie cu curaj, prin puterea [naturală] a râvnei lor. Nici ei nu pot să rabde, pentru că, deşi puterea lor de iubire şi puterea lor de cunoaştere sunt sănătoase, totuşi puterea râvnei le este bolnavă şi nu pot rezista în isihie până la sfârşit. Acesta este cel de-al treilea motiv pentru care pustnicul nu rabdă să rămână în isihie până la sfârşit.

II. Însuşirile celor trei puteri sufleteşti

10. Trebuie, aşadar, ca pustnicii care iubesc isihia mai întâi să înveţe şi să cunoască ce puteri le-a sădit Ziditorul în suflete pentru lucrarea dreptăţii şi care sunt însuşirile fiecăreia dintre ele.

11. Însuşirile puterii de iubire sunt: aprinderea, iubirea, dorinţa, desfătarea, stârnirea, veselia în Dumnezeu, bucuria întru dreptate, tânjirea după împlinirea ei şi înflăcărarea în aşteptarea răsplătirii ei şi multe alte lucruri asemenea care îl mângâie pe pustnic în isihie şi îi uşurează povara ostenelilor, atât a celor de bunăvoie, cât şi a celor neaşteptate.

12. Însuşirile cunoaşterii sunt: credinţa adevărată, cugetarea la Dumnezeu, privirea neîncetată a cugetului către Domnul nostru Iisus

Hristos, înţelesuri duhovniceşti, meditare la dreptate, pomenirea binefacerilor pe care Dumnezeu ni le-a împărtăşit sau ni le-a făgăduit, amintirea păcatelor trecute şi a neajunsurilor de fiecare zi, cugetare la cunoaşterea patimilor şi a virtuţilor şi la propria îndreptare, împreună cu pomenirea clipei morţii, a judecăţii, a iadului, a Împărăţiei, a raiului şi multe altele asemenea. Acestea sunt cele care îi dau înţelegere monahului care trăieşte în isihie, îl înţelepţesc, îi umplu sufletul de lumina cunoştinţei, alungă de la el toate cugetările şi amintirile vătămătoare şi îl fac să nu se mai sature de isihie.

13. Însuşirile râvnei: nădejdea în Dumnezeu şi încrederea în El, bărbăţie împotriva patimilor, curaj împotriva demonilor, statornicie în lupte, răbdarea necazurilor, fermitate în bătălie, a nu slăbi în osteneli şi multe alte lucruri care însoţesc puterea râvnei din suflet. Acestea sunt însuşirile care dau bărbăţie minţii împotriva lui Goliat să alunge oştirile filistenilor de la sine.

14. De aceea Scripturile şi Părinţii ne învaţă adeseori curajul, bărbăţia şi celelalte însuşiri pe care Ziditorul le-a sădit în puterea râvnei din sufletul nostru. În aceste cărţi este scris: „Cei care nădăjduiesc în Domnul prin puterea râvnei, la fel ca Muntele Sionului, nu se vor clătina sub loviturile demonilor, ci vor rămâne pentru totdeauna în isihie. Pentru că, aşa cum munţii înconjoară Ierusalimul, tot aşa Domnul Hristos este împrejurul poporului său, care sunt pustnicii din isihie”[3]. Căci pe cel care se încrede în Domnul prin puterea râvnei în chilia sa din isihie, harul Duhului Sfânt îl va înconjura, dăruindu-i biruinţă asupra tuturor duşmanilor, a patimilor şi a demonilor”[4].

15. Părinţii noştri ne mai învaţă, de asemenea, despre curajul şi bărbăţia pe care Ziditorul le-a sădit în puterea râvnei din sufletului în vederea făptuirii virtuţii. Iar Avva Isaia a spus: „Bărbăţia şi curajul sunt, după Dumnezeu, [cel mai bun] ajutor al sufletului.” La fel, binecuvântatul Marcu [Ascetul] a spus: „Când mintea este întărită în Domnul prin puterea râvnei sale, ea întoarce sufletul de la patimile de care a fost prins mai înainte.” De asemenea, Mar Evagrie a spus: „Când te îmbărbătezi împotriva patimilor prin puterea râvnei, nu te mândri.” Ceilalţi Părinţi ne învaţă, de asemenea,

[3] *Cf*. Ps. 124, 1-2.
[4] *Cf*. Ps. 31, 11.

despre cele trei puteri pe care Ziditorul le-a sădit în noi şi despre însuşirile acestora.

III. Concluzie

16. Prin urmare, oricine aleargă la isihie şi aduce cu sine iubirea pentru ostenelile de bunăvoie, alături de iubirea pentru necazurile neaşteptate uneori, iar în vremea luptei îi întâmpină pe demonii cei răi cu căldura iubirii sale, cu înţelegerea părţii sale raţionale şi cu bărbăţia râvnei sale, şi „se va repezi ca un războinic asupra lor, va striga şi se va îmbărbăta asupra duşmanilor săi, a patimilor şi a demonilor", el îi va birui, îi va ucide şi îi va risipi prin atotputernicia lui Hristos, nădejdea noastră, şi îşi va sfârşi alergarea în evlavie, fiind încununat cu cununa dreptăţii.

Introducere, traducere şi note de
Ieromonah Agapie Corbu